

255

JULIOL
2014

SET CLAUS PER INTERPRETAR LES ELECCIONS PRESIDENCIALS A TURQUIA

Eduard Soler i Lecha, coordinador de recerca, CIDOB

Turquia és un sistema parlamentari. Per tant, l'elecció presidencial del 10 agost de 2014 hauria de passar desapercibuda. No serà així. Si més no perquè un dels candidats, l'actual primer ministre Recep Tayyip Erdoğan, té una indubtable capacitat per generar polèmiques i perquè, per primera vegada i gràcies a una modificació constitucional, els turcs elegiran el seu president per sufragi directe. La transcendència d'aquestes eleccions i el missatge que surti de les urnes pot interpretar-se a partir de set claus.

1. **Són unes eleccions excepcionals.** Ho són perquè és el primer cop que els turcs voten directament al seu president i també pel perfil dels dos principals candidats. El candidat amb més possibilitats d'èxit és el fins ara primer ministre, Recep Tayyip Erdoğan, que afronta aquestes eleccions com la culminació de la seva carrera política. El seu principal rival, Ekmeleddin İhsanoglu, és un candidat de consens entre els dos principals partits de l'oposició, els kemalistes del Partit Republicà del Poble (CHP) i els dretans del Partit d'Acció Nacionalista (MHP). Que els dos partits s'hagin posat d'acord reflecteix l'excepcionalitat no només d'aquestes eleccions sinó del moment polític que viu Turquia des de fa més d'un any.
2. **Està en joc la forma de governar Turquia.** Fins avui han estat els primers ministres els encarregats de fixar la línia política del país. La tasca del president ha consistit, bàsicament, en funcions de representació encara que entre els seus poders també hi figura el nomenament d'alts càrrecs de l'Estat (inclosos magistrats del Tribunal Constitucional, rectors d'universitats, etc.), presidir altes instàncies com el Consell de Seguretat Nacional i la potestat de tornar al Parlament una llei perquè sigui revisada abans de promulgar. Existeix, no obstant, el que s'anomena "competències latents". L'actual Constitució (aprovada el 1982 després d'un cop d'Estat i esmenada en diverses ocasions) permet un major paper polític per al nou president que el que han volgut tenir els seus antecessors. Contempla la possibilitat discrecional de convocar i presidir reunions de govern. Erdoğan ja ha anunciat que, si surt elegit, així ho farà. En aquestes circumstàncies, el president no seria l'àrbitre de la política turca sinó el capità de l'equip guanyador.
3. **La neteja i transparència de les eleccions.** A Turquia les eleccions solen desenvolupar-se amb total normalitat. No obstant això, les acusacions d'alguns

mitjans i partits de l'oposició sobre el recompte electoral en algunes ciutats en les eleccions municipals de març de 2014 van enfosquir l'aclaparadora victòria de l'AKP en aquests comicis. Cal esperar que les autoritats turques facin el possible per dissipar qualsevol dubte sobre la neteja de l'elecció presidencial. A més, l'OSCE desplegarà una missió d'observació electoral. Encara que és poc probable, si tornessin a sorgir dubtes sobre la normalitat i transparència d'aquests comicis, i tenint en compte l'alt nivell de tensió política que es respira al país, això podria tenir un efecte desestabilitzador.

4. **La importància del vot kurd.** Els principals partits de l'oposició, CHP i MHP, tenen grans problemes per captar el vot en les províncies de majoria kurda. Aquests votants s'inclinen o bé pel Partit de la Justícia i Desenvolupament (AKP) liderat per Erdoğan o pel Partit per la Pau i la Democràcia (BDP), la veu del nacionalisme kurd que es recolza en la resta del país en una nova formació, el Partit Democràtic del Poble (HDP). El líder d'aquest últim, Selahattin Demirtaş, és el tercer candidat d'aquesta cursa presidencial i, en cas que hi hagués una segona volta, els seus seguidors serien els que decantarien la balança. Sigui com sigui, la "qüestió kurda" s'ha situat al centre de l'agenda. Tant en clau interior, amb les negociacions en curs amb el PKK per assolir una pau duradora, com regional, amb les aspiracions de més autogovern o fins i tot independència del govern kurd del nord de l'Iraq.
5. **El clima de polarització.** Turquia viu immersa, des de fa més d'un any, en un clima de polarització i crispació. Les protestes de Gezi, els escàndols de corrupció que suposadament implicarien a alts càrrecs de l'AKP i els seus familiars, la guerra oberta entre l'AKP i el moviment Hizmet (liderat per un clergue resident als Estats Units, Fethullah Gülen) i, més recentment, la polèmica per la gestió de l'incident miner en Soma, han tensat la vida política a Turquia. Erdoğan és acusat pels seus detractors de governar el país de forma autoritària i ell es defensa afirmant que és víctima d'una conspiració. Les eleccions presidencials s'han convertit en un plebiscit sobre el lideratge del fins ara primer ministre. Els turcs estaran molt pendents del to del primer discurs del pròxim president, especialment aquells que no l'hagin votat. Serà un discurs de victòria o de conciliació?
6. **Els efectes sobre el sistema de partits i el calendari electoral.** L'aposta dels dos principals partits de l'oposició de donar suport a un candidat unitari i el perfil de l'escollit ha generat algunes reticències. Alguns membres del CHP consideren que İhsanoglu és massa conservador i massa religiós. Si l'aposta no surt bé (i això no vol dir necessàriament guanyar sinó perdre dignament), és probable que les veus crítiques en el partit es facin més fortes. Una crisi en el CHP podria donar força als nacionalistes del MHP, que ja van sortir reforçats en les eleccions locals. De la mateixa manera, una victòria massa ajustada per Erdoğan, també podria despertar tensions dins de l'AKP. Si, en canvi, Erdoğan és elegit president amb un ampli suport, el seu lideratge en el partit es veuria enfortit i fins i tot podria decidir avançar les eleccions legislatives previstes pel juny de 2015.
7. **La transcendència internacional dels resultats.** Fa mesos que Turquia és notícia, i no sempre per motius agradables. La figura d'Erdoğan no només genera controvèrsia a Turquia, també més enllà de les seves fronteres. Ell mateix ho reconeixia en un iftar (l'àpat que posa fi al dejuni de Ramadà) ofert pel Ministeri d'Afers Exteriors. Segons ell, els qui el detesten és perquè diu veritats incòmodes, per exemple, sobre Israel. El resultat d'aquestes eleccions serà seguit molt de prop per aquells països que mantenen relacions difícils amb Erdoğan, com el mateix Israel o Egipte. A l'Iraq, i molt especialment a la zona kurda també s'estarà pendent del resultat. Turquia és, en l'actualitat, un dels pocs aliats del govern kurd del nord de l'Iraq i el seu líder, Barzani, ha escenificat

en diverses ocasions aquest acostament a Erdoğan. Amb Estats Units, en canvi, les relacions s'han refredat. No obstant això, guanyi qui guanyi i sigui com sigui la victòria, Turquia i els Estats Units saben que es necessiten mútuament. Un altre interrogant és si aquestes eleccions poden tenir algun efecte en les difícils relacions entre Turquia i la UE. Ni l'una ni l'altra tenen interès en obrir una crisi. Però també és cert que poden acabar dominant a Turquia actituds i discursos que minvarien la credibilitat dels qui hem defensat una política d'obertura i apropament a aquest país.